

Projekt ESS: Razvoj pismenosti ter ugotavljanje in priznavanje neformalnega učenja od 2009 do 2011

DOSEŽKI PROJEKTA RAZVOJ PISMENOSTI TER UGOTAVLJANJE IN PRIZNAVANJE NEFORMALNEGA UČENJA OD 2009 DO 2011

Rezultati projekta podpirajo uresničevanje ciljev in ukrepov Bele knjige o izobraževanju odraslih na področju razvoja splošnega neformalnega izobraževanja odraslih ter vrednotenja in priznavanja rezultatov neformalnega učenja. Obe področji sta utemeljeni kot ključna ukrepa, aktivnosti, ki podpirata uresničevanje koncepta in strategije vseživljenjskega učenja. V dve leti in pol trajajočem projektu smo opravili pomemben strokovni razmislek o tem, koliko smo v Sloveniji uspešni pri vključevanju ranljivih ciljnih skupin v izobraževanje in usposabljanje ter kakšne so dobre prakse ter smernice za nadaljnje delo izobraževalcev odraslih na tem področju. Naredili smo nekaj pomembnih korakov naprej pri razvoju koncepta vrednotenja in priznavanja neformalno pridobljenega znanja, pri dopolnjevanju sistemskih podlag in pri zagotavljanju podpornih mehanizmov za umestitev ter izpeljavo postopkov vrednotenja v omrežju izobraževanja odraslih.

Na področju **razvoja pismenosti** predstavljajo poseben prispevek k nadaljnjemu razvoju izobraževanja odraslih naslednji rezultati:

Tri samostojne evalvacijske študije so prva nacionalna znanstvena presoja učinkov javno veljavnih programov za razvoj pismenosti odraslih v Sloveniji, odkar so bili razviti v sedanji obliki. Študije se sistematično lotevajo analize več področij, ki so ključna za doseganje pričakovanih učinkov programov: lastnosti programa in uresničevanje zapisanih ciljev, doseganje potreb udeleženi iz opredeljene ciljne skupine, kakovost izvedbe programov, lika učitelja, kakovost temeljnega usposabljanja, v praksi identificirane pomanjkljivosti in potrebne spremembe programa. Evalvacija je potekala z vidika programov, njihovi učinki so bili presojani z vidika doseganja strateških ciljev izobraževanja odraslih v Sloveniji ter smernic izobraževanja in usposabljanja odraslih Evropske unije.

Za potrebe znanstvene presoje je bil izdelan **evalvacijski načrt**, ki kot primer dobre metodološke prakse lahko služi izdelavi drugih podobnih načrtov. Poseben poudarek je bil namenjen kvalitativnim postopkom, kar uvrščamo med inovativnejši del prispevka projekta.

Identificirane sistemske in druge pomanjkljivosti: Projekt je posebno pozornost namenjal združevanju različnih pogledov interesnih skupin. Po analizi empiričnih podatkov so se naslednja področja pokazala kot tista, ki jim bosta morala tako stroka kot tudi odločevalci v bodoče poleg prenove programov nameniti posebno pozornost:

- priznavanje neformalno pridobljenih znanj,
- stalno strokovno izpopolnjevanje učiteljev, vzpostavitev strokovne opore mreži izvajalcev,
- svetovalno delo z omrežjem ustanov, ki podpirajo ugodno okolje programa in svetovanje posameznikom,
- sistemski pogoji za izvajanje in v podporo doseganja učinkov programov,

- zavezanost promociji pismenosti in temeljnih zmožnosti na nacionalni in lokalnih ravneh.

Posebej pripravljena **izhodišča za prenovo programov**, ki slonijo na rezultatih Evalvacije. Izhodišča so prenosljiva tudi za reševanje vprašanj prenove in posodabljanja drugih programov. Posebna pozornost je bila namenjena nenehni konsenzualni validaciji ugotovitev in predlogov za prenovo.

Izhodišča za prenovo programov so bila dopolnjena s **strokovnimi podlagami**, ki smo jih z namenom, da so dostopne najširšemu krogu strokovnjakov zbrali in uredili v samostojni publikaciji z naslovom **Obrazi pismenosti**. Publikacija obsega 12 vrhunskih prispevkov, kjer strokovnjaki obravnavajo različne teme, posebej pomembne za prenovo programov na področju pismenosti. Glede na odzive strokovnjakov publikacija vsebinsko predstavlja absolutni presežek projekta in bo dobra podlaga za nadaljnji razvoj na teoretičnem delu področja.

Oblikovan in pilotno preizkušen je bil nov, krajši **program za mlade osipnike**. Zasnovan je bil na osnovi najnovejših spoznanj o ključnih poudarkih za to ciljno skupino. Obsega vse ključne univerzalne elemente slovenskega modela programov za ranljive skupine. Hkrati pa s svojo prožnostjo in modularnostjo predstavlja novum med programi.

Opravljen je bila konceptualna **zasnova multimedijских učnih gradiv** za potrebe ranljivih ciljnih skupin. Ob tem je bila izvedena analiza dosedanjih poskusov na tem področju. Pripravljene so bile strokovne podlage, ki so dober razmislek o potrebah na tem področju izobraževanja odraslih. Na osnovi scenarijev bodo nastali vzorčni primeri multimedijских gradiv, ki bodo model za izdelavo različnih drugih podobnih gradiv za različne teme.

Izvedena je bila **prenova vseh programov** tako na vsebinski, strukturni kot didaktični ravni. Osrednji dosežek predstavlja ureditev glavnih elementov programa v skladu z enotnim modelom, ki je bil v teku projekta opredeljen in tako teoretsko kot z empiričnimi podatki večkrat preverjen.

Na področju **vrednotenja in priznavanja** predhodno pridobljenega znanja posebej izpostavljam:

Razvita **4 orodja/instrumenti** v podporo izpeljavi procesa vrednotenja in priznavanja neformalno pridobljenega znanja:

- elektronski portfolijo,
- instrument za samoevalvacijo kompetenc kandidata: biografska metoda,
- opisnik za dokumentiranje ugotovljenih kompetenc na podlagi aktivnosti vsakdanjega življenja, ki obsega predlog modela ugotavljanja kompetenc in instrument/vprašalnik za merjenje kompetenc na podlagi aktivnosti vsakdanjega življenja,
- priročnik za svetovalce v postopkih vrednotenja ključne kompetence učenje učenja, ki obsega instrument/vprašalnik za merjenje kompetence učenje učenja pri svetovalcih v postopkih vrednotenja ter instrument/vprašalnik za merjenje kompetence učenje učenja pri uporabnikih,

- protokol za opazovanje kompetenc na delovnem mestu.

Pri razvoju instrumentov smo izhajali iz potreb ranljivih ciljnih skupin, iz različnih namenov, za katere se postopki vrednotenja izvajajo, iz vrste kompetenc, ki jih ugotavljamo in vrednotimo ter usposobljenosti izvajalcev postopkov ugotavljanja in vrednotenja. Nekatera orodja imajo večjo težo pri ugotavljanju ključnih kompetenc/temeljnih zmožnosti odraslih, druga so usmerjena v prepoznavanje znanj in spretnosti, ki so potrebna za opravljanje nalog v delovnem okolju. Zasnovana so tako, da strokovnim delavcem omogočajo bolj transparentno in kakovostno izpeljavo vseh faz procesa vrednotenja, vključenim uporabnikom pa njihovih potrebam prilagojen postopek.

Opremljen **postopek** vrednotenja - z načeli, razčlenjenimi fazami, ključnimi aktivnostmi in strokovnimi nosilci - predstavljen v **metodološkem priročniku za izpeljavo postopkov** vrednotenja. Priročnik predstavlja dobro strokovno podlago tudi za snovanje programov usposabljanja strokovnih delavcev, ki v različnih omrežjih organizirajo in izvajajo validacijo. Sestavni del priročnika je tudi **model za vodenje postopka vrednotenja v Centrih vseživljenjskega učenja**, v katerem smo opredelili organiziranost in način delovanja nosilcev postopkov vrednotenja ter pogoje za implementacijo modela v prakso. Čeprav je model v izhodišču namenjen predvsem implementaciji vrednotenja v CVŽU, ga je mogoče z določenimi prilagoditvami in upoštevanjem specifik v delovanju izobraževalnih organizacij, uporabiti tudi v drugih omrežjih organizacij na področju izobraževanja odraslih. Rezultati projekta v tem delu pomenijo konkreten prispevek k izgrajevanju bolj koherentnega in dostopnejšega omrežja izvajalcev vrednotenja in priznavanja. Posebno dodano vrednost projekta vidimo tudi v tem, da so bili ključni postopki in razvita orodja testno preizkušeni ter v praksi ovrednoteni kot primerni in potrebni.

V projektu smo posebno pozornost namenili tudi združevanju pogledov različnih interesnih skupin (političnih, strokovnih akterjev) na nadaljnji razvoj področja vrednotenja kot nacionalno utemeljenega sistema. Možne odgovore smo iskali v različne smeri, nekatere rešitve pa oblikovali v pobudi po nadgraditvi obstoječe sistemske ureditve povezovanja neformalnega učenja s formalnim izobraževanjem, s povezovanjem trga dela in izobraževalnega sistema. Predlogi, ki so predstavljeni v **Strokovnih podlagah za sistemsko urejanje vrednotenja in priznavanja v izobraževanju odraslih** obsegajo postopke vrednotenja, izhodišča za delovanje in strokovno podporo omrežjem izvajalcev postopkov ter normativno ureditev področja.

Informativno promocijske aktivnosti

Tiskana gradiva:

Natisnili smo 500 izvodov publikacije *Obrazi pismenosti, Spoznanja o razvoju pismenosti odraslih v Sloveniji*, ki je dostopna na http://arhiv.acs.si/publikacije/Obrazi_pismenosti.pdf. Za potrebe diseminacije rezultatov projekta in promocije projekta v strokovni in širši javnosti smo natisnili:

- zloženko **Razvoj pismenosti**, ki predstavlja rezultate podprojekta Razvoj pismenosti v obdobju 2009-2011 in načrte za nadaljevanje dela v okviru novega projekta ESS 2011-2014: dostop na http://arhiv.acs.si/drobni_tisk/Za_odrasle_ustvarjamo_nove_priloznosti-RP.pdf,

- zloženko **Ugotavljanje in priznavanje neformalnega učenja**, ki predstavlja rezultate podprojekta Ugotavljanje in priznavanje neformalnega učenja v obdobju 2009-2011 in načrte za nadaljevanje dela v okviru novega projekta ESS 2011-2014: dostop na http://arhiv.acs.si/drobni_tisk/Za_odrasle_ustvarjamo_nove_priloznosti-zgibanka-UPNU.pdf.

Delavnice, posveti, tematske okrogle mize, konference:

S plenarnimi prispevki in tematskimi delavnicami »Povezovanje neformalnega in formalnega izobraževanja prek vrednotenja in priznavanja neformalno pridobljenih znanj«, smo sodelovali na letnih posvetih izobraževalcev odraslih 2010 in 2011: dostop na <http://pro.acs.si/lp2010/> in <http://pro.acs.si/lp2011/>.

7. decembra 2011 smo pripravili **zaključno konferenco projekta Za odrasle ustvarjamo nove priložnosti**, ki se jo je udeležilo več kot 120 udeležencev. Gradivo in prispevki iz konference so dostopni na spletni strani <http://pro.acs.si/razvoj2011/>.

Novica o zaključni konferenci je bila objavljena tudi na spletnih straneh Slovenske tiskovne agencije: <http://www.sta.si/vest.php?s=s&id=1703591>

Na Andragoškem centru Slovenije smo pripravili dve tematski okrogli mizi, na katerih smo obravnavali tudi projektno tematiko:

Možnosti pridobivanja in priznavanja splošnih znanj v okviru programa PUM, 21.12. 2010

Problematika priznavanja neformalno in formalno pridobljenega znanja odraslih pri ponovnem vključevanju v formalno izobraževanje, 13. 12. 2010, dostop na: <http://izobrazevanje.acs.si/koledar/?id=237>.

Članki v časopisih:

V časopisu Šolski razgledi (št. 15, 30. september 2011) smo objavili posebno prilogo o projektu z naslovom »ACS predstavlja projekt ESS Razvoj pismenosti ter ugotavljanje in priznavanje neformalnega učenja«.

O projektu in aktivnostih smo redno poročali tudi v **E-novičkah**:

- januar 2011, pripravili smo prispevek o 8. tematski okrogli mizi: Možnosti pridobivanja in priznavanja znanja v PUM, kjer smo predstavili delne rezultate Evalvacije programa PUM, <http://arhiv.acs.si/e-novicke/2011/januar.pdf>.
- marec 2011, objavili smo prispevek o Evalvaciji javno veljavnih programov za ranljive skupine prebivalcev, <http://arhiv.acs.si/e-novicke/2011/marec.pdf>.
- spomladanska številka v angleškem jeziku, Spring 2011, pripravili smo prispevek o rezultatih in poteku podprojekta ESS Razvoj pismenosti na temo: Considerations in the education of vulnerable adult groups in Slovenia.
- oktober in november 2011, objavili smo napoved zaključne konference projekta: <http://arhiv.acs.si/e-novicke/2011/oktober.pdf> in <http://arhiv.acs.si/enovicke/2011/november.pdf>.

Prva najava zaključne konference projekta z naslovom Za odrasle ustvarjamo nove priložnosti je bila objavljena v julijskih **Novicah sektorja MŠŠ za izobraževanje odraslih**.

Drugo:

- Nenehno smo informirali širšo javnost (spletna stran, pasice na spletni strani ACS), informiranje mreže izvajalk javno veljavnih programov, informiranje drugih mrež.
- Več predstavitev poteka projekta in etapnih rezultatov na Sektorju za izobraževanje odraslih na Ministrstvu za šolstvo in šport.
- Predstavitev Strokovnemu svetu za izobraževanje odraslih, aprila 2011 in korekcije ukrepov v skladu z strokovnim mnenjem SSIO ter uradna potrditev in konsenz glede nameravanih sprememb.
- Priprava in izvedba fokusnih skupin z večjim številom izbranih praktikov za vseh 7 programov. Za PUM je bila izvedeno dvodnevno srečanje z več fokusnimi skupinami.
- Predstavitev dela rezultatov na tradicionalnem znanstvenem posvetu Pedagoško andragoški dnevi 2009, 2010 in 2011, s čimer je bila informirana tudi akademska sfera.